

הלבנות בבורים פרק ו

א. אין חיב בחלה אלא חמשה מיני תבואה בלבד והם החטין, והשעורים, והפסמין, ושבלת שועל, והשיפון: שנאמר "באכלכם מלחם הארץ" (במדבר טו, יט), ואין קרוי לחם אלא פת הנעשית מאלו. אבל העושה פת ארז או דחן, וכיוצא בהן מן הקטניות אינן חייבין בחלה כלל.

ב. הלקט והשכחה והפאה, וההפקר, ותבואה שלא הביאה שלישי אף על פי שהן פטורין מן התרומה, הרי הן חייבין בחלה; וכן מעשר ראשון שהקדימו בשבלים שנטלה תרומתו, אף על פי שיש בו חלק תרומה גדולה, ומעשר שני והקדש שנפדו, ומותר העמר ושתי הלחם ולחם הפנים כשיפדו כל אותן המותרות הכל חייבין בחלה.

ג. עיסה שלמעשר שני בירושלים, ועיסת שביעית, וספק מדמע חייבין בחלה; אבל המדמע, פטור מן החלה. חלות תודה ורקיני נזיר עשה אותן לעצמו פטורין מן החלה, מפני שהן קדש; עשאן למכרן בשוק לנזירים ולמקריבי תודה חייבין בחלה, לפי שבדעתו שאם לא תמכר יאכלנה. עיסת השתפין, והעושה עיסה לרבים חייבת בחלה.

ד. העושה עיסה מן הטבל בין שהקדים חלה לתרומה, בין שהקדים תרומה לחלה מה שעשה, עשוי: ואם החלה הפריש תחלה, לא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ותרומת מעשר; ואם תרומה הפריש תחלה, לא תאכל עד שיוציא עליה חלה.

ה. העושה עיסה להאכיל הפת שלה לבהמה או לחיה, פטורה; עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה, חייבת בחלה.

ו. עיסת הנכרי, פטורה. היה ישראל ונכרי שתפין בעיסה אם היה בחלק ישראל שעור עיסה החייבת בחלה, הרי זו חייבת.

ז. נכרי שהפריש חלה, אפלו בארץ ישראל אינה חלה; אלא מודיעין אותו שאינו צריך, ותאכל לזר. ולמה לא חששנו לה שמא עיסה של ישראל היא, ותלה אותה ביד גוי כדי לפטרה שאם ירצה ישראל, יפטור עצמו ויעשה עיסתו פחות משעור חלה.

ח. המערב קמח חטין וקמח ארז, ועשה מהן עיסה אם יש בה טעם דגן, חייבת בחלה; ואם לאו, פטורה. אפלו היה השאור חטים לתוך עיסת ארז אם יש בה טעם דגן, חייבת בחלה; ואם לאו, פטורה.

ט. עיסה שנלושה ביין, או שמן, או דבש, או מים רותחים, או שנתן לתוכה תבלין, או שהרתיח המים והשליך הקמח לתוכו ולשו אם אפיה, בין בתנור, בין בקרקע, בין על המחבת והמרחשת, בין שהדביק את הבצק במחבת ובמרחשת ואחר כך הרתיחן באש מלמטה עד שנאפת הפת, בין שהרתיחן ואחר כך הדביק הבצק כל אלו חייבין בחלה.

י. אבל העושה עיסה ליבשה בחמה בלבד, או לבשלה בקדרה הרי היא פטורה מן החלה: שאין מעשה חמה לחם, בין שלשה במים בין בשאר משקין. וכן קלי שלשין אותו במים או בדבש,

ואוכלין אותו בלא אפייה פטור: שאין חיבת בחלה, אלא עיסה שסופה להאפות לחם למאכל אדם.

יא. עיסה שלשה תחלה לעשותה מעשה חמה, והשלימה לעשותה פת, או שהתחיל בה לאפותה פת, והשלימה לעשותה מעשה חמה, וכן קלי שלשו לאפותו פת חיבין בחלה.

יב. לחם העשוי לכפתח, מעשיה מוכיחין עליה: עשיה כעכין, חיבת בחלה; עשיה כלמודין, פטורה מן החלה.

יג. כמה רב שעור העיסה שחיבת בחלה: מלוא העמר קמח בין מאחד מחמשת המינים, בין מחמשתן כלם מצטרפין לשעור. וכמה הוא שעור העמר: שני קבין פחות חמש; והקב ארבעת לוגין, והלוג ארבע רביעיות. והרביעית אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחמש אצבע; וכל האצבעות, הם רחב גדל שליד.

יד. נמצאת למד שהמדה שיש בה עשר אצבעות על עשר אצבעות ברום שלוש אצבעות ותשיע אצבע בקרוב, הוא העמר; וכן מדה שיש בה שבע אצבעות פחות שני תשיעי אצבע על שבע אצבעות פחות שני תשיעי אצבע ברום שבע אצבעות פחות שני תשיעי אצבע, היא מדת העמר. ושתי המדות כאחד הם עולים.

טו. וכמה מכילה מדה זו, כמו שלוש וארבעים ביצים בינוניות וחמש ביצה; והם משקל ששה ושמונים סלעים ושני שלישי סלע מקמח החטים שבמצרים, שהם משקל חמש מאות וזו ועשרים וזו מזוזי מצרים בזמן הזה. ומדה שהיא מכילה כמשקל הזה מקמח החטים הזה, בה מודדין לחלה בכל מקום. טז. אסור לאדם לעשות עיסתו פחות מכשעור, כדי לפטרה מן החלה; והמפריש חלה מעיסה שהיא פחותה מכשעור לא עשה כלום, והרי היא חלין כשהיתה.

יז. עשה עיסה פחותה מכשעור, ואפייה ונתן הפת לסל, וחזר ואפה פת אחרת ונתן לסל אם נתקבץ בסל שעור חלה, הסל מצרפן לחלה; ומפריש החלה מן הפת שנאמר "והיה, באכלכם מלחם הארץ" (במדבר טו, יט), מלמד שהוא מפריש מן האפוי. ואין התנור מצרפן לחלה.

יח. היו הכפרות נושכות זו בזו, ונתקבץ מן הכל שעור חלה חיבין בחלה, אף על פי שאינן בסל. אפה מעט מעט, וקבץ הכל על לוח שאין לו תוף הרי זה ספק; ואם חלה שלדבריהם היא, אינו חיב להפריש עד שיצרף אותן כלי שיש לו תוף.

יט. קמח שלא רקדו, אלא לשו בסבין שלו הואיל ויש בכל הקמח עמר, חיב בחלה; אבל אם נטל המרסן מן הקמח, וחזר והשלים שעור העיסה במרסן שהחזירו לקמח אינו חיב בחלה.

כ. נחתום שעשה עיסה לעשותה שאור לחלקו, חיבת בחלה שאם לא תמכר, יעשה אותה פת. אבל העושה עיסה לחלקה בצק, פטורה. נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בשלאחת מהן כשעור אף על פי שיש בכללן כשעור, פטורה.

הלכות בבורים פרק ז

א. שתי עיסות שיש בשתייהן שעור החיב בחלה, ואין באחת מהן פשעור, שנגעו זו בזו, ונשכו זו את זו אם היו שלשנים אפלו הן ממין אחד, פטורין מן החלה: שסתם שנים מקפידין. ואם ידוע שאינן מקפידין על ערוב העיסות, הרי אלו מצטרפות.

ב. היו שתייהן שלאיש אחד אם היו ממין אחד, מצטרפין וחיבות בחלה; ואם היו שני מינין, אין מצטרפין: שסתם אחד שאינו מקפיד. ואם היה מקפיד שלא תגע עיסה זו בזו, ולא תתערב עמה אפלו היו מין אחד, אין מצטרפות.

ג. וכיצד מצטרפות אם היו שלאחד ממין אחד: עיסת החטים שנגעה בעיסת הכסמין, מצטרפות; נגעה בשאר המינין, אין מצטרפות. וכן עיסת שעורין שנגעה בעיסת הכסמין, או שבלת שועל, או שיפון, וכן עיסת כסמין ושלשבלת שועל ושלשיפון שנגעה כל אחת משלשתן בחברתה הרי אלו מצטרפות.

ד. עיסת חדש אינה מצטרפת לשלישן, אף על פי שהן ממין אחד כדי שלא יאמרו, תורמין מן החדש על הישן; ולא יתרם מאמצע שתייהן אלא יביא עיסה אחרת חדש או ישן, ויצרף להם להשלים השעור.

ה. במה דברים אמורים, בעיסה שנגעה בעיסה אחרת; אבל הבולל קמח חמשת המינין, ועשה מהם עיסה אחת הרי חמשתן מצטרפין לשעור עיסת חלה כמו שבארנו.

ו. עיסה שהיא פחותה מפשעור מכאן, ועיסה פחותה מפשעור מכאן, ועיסה שאינה חיבת בחלה באמצע, כגון עיסת ארז או עיסת תרומה או מדמע או עיסת גוי אף על פי שנוגעות זו בזו אינן מצטרפות, שהרי דבר הפטור מן החלה מבדיל באמצע.

ז. היה באמצע עיסה שהורמה חלתה מצטרפות, שהעיסה שביניהן כבר היתה מחיבת בחלה; וכן אם היה ביניהן עיסת הקדש מצטרפות, מפני שראויה לפדותה ותתחייב בחלה. וכן אם היה ביניהן עיסת מין אחר, או עיסת איש אחר, או עיסת חדש הרי שתי העיסות שבצדדין מצטרפות לחלה.

ח. שתי עיסות שכל אחת מהן פחותה מפשעור, שהפריש מזו חלה ומזו חלה, וחרזו ונגעו זו בזו, והרי בשתייהם פשעור חייבין להפריש מהן חלה, שהחלות הראשונות אינן כלום.

ט. שני גויים שעשו עיסה פשעור, וחלקו אותה, ואחר כך נתגירו, והוסיף כל אחד על חלקו אחר שנתגיר עד שהשלימו לשעור הרי זו חיבת: שלא היתה לה שעת חובה פשהו גויים, שהרי פחות מפשעור היה ביד כל אחד מהן.

י. אבל שני ישראלים שעשו כן, וחרזו כל אחד אחר שחלק והוסיף על חלקו עד שהשלימו לשעור הרי זו פטורה: שכבר היתה לה שעת חובה; והיו פטורין באותה שעה, מפני שעשו אותה לחלק.

יא. היתה העיסה בין הגוי והישראלי בשתפות, וחלקו, ואחר כך נתגיר הגוי, והוסיף הגר על שלו והישראלי על שלו עד שהשלים כל אחד עיסתו לשעור של ישראל חיבת, ושלגוי פטורה.

יב. הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה, ונתנו לתוך עיסה שהורמה חלתה הרי זה מביא עיסה שניה שיהיה בה עם שאור זה שעור עיסה שחיבת בחלה, ונותן אותה בצד העיסה שהורמה חלתה, ומפריש מן העיסה השניה שעור חלה עליה ועל השאור: כדי שיטל מן המקף. ואם אין לו עיסה שניה נעשת זו כלה טבל, ומפריש חלה על הכל: שהטבל במינו אוסר בכל שהוא.

יג. עיסה הטבולה לחלה אינה כחלה, והרי היא כחלין לענין טמאה שאין השני עושה שלישי בחלין, כמו שיתבאר במקומו; ומתר לגרם טמאה לחלין שבארץ ישראל. לפיכך שתי עיסות, אחת טהורה ואחת טמאה נוטל כדי חלת שתיהם מעיסה שלא הורמה חלתה, ונותנו באמצע סמוך לעיסה הטהורה, ומושיך מן הטמאה לטהורה כדי ביצה, כדי לתרם מן המקף.

יד. עושה אדם עיסה טהורה, ואינו מפריש חלתה, ומניחה או מניח מקצתה להיות מפריש עליה והולך חלות שלעיסות אחרות, ואפלו נטמאו העיסות עד שתעשה העיסה שהניח כלה חלה, ויתננה לכוהן: והוא, שלא תפסל מאכל אדם; אבל משתסרח, אינו מפריש עליה.

טו. במה דברים אמורים, בשהיו אותן העיסות שמפריש עליהן ספק אם הורמה מהן חלה או לא הורמה שחלת דמאי נטלת מן הטהור על הטמא לכתחלה, ושלל מן המקף.

הלכות בבורים פרק ח

א. המפריש חלתו קמח אינה חלה, וגזל ביד כוהן, ושאר העיסה חיבת בחלה; ואותו הקמח שהפריש לשם חלה אם יש בו עמר, ועשהו עיסה הרי זה מפריש ממנו חלה, כשאר כל קמח חלין.

ב. אימתי מפרישין החלה: כשיתן המים, ויתערב הקמח במים מפריש ממנו החלה מתחלת דבר שנלוש, שנאמר "ראשית, ערסתכם" (במדבר טו, כ). והוא שלא ישאר שם קמח בערבה שלא נתערב במים, שעור עמר; ואם אמר הרי זו חלה על העיסה ועל השאור ועל הקמח שנשתיר, ולכשתעשה כלה עיסה אחת תתקדש זו שבידו לשם חלה הרי זה מתר.

ג. הניח העיסה עד שלש הכל וערבה, ואחר כך הפריש אין בכך כלום; ואם לא הפריש החלה בצק, אלא אפה הכל הרי זה מפריש מן הפת, כמו שבארנו.

ד. מאימתי תתחייב העיסה בחלה: משתגלגל בחטים ויתערב הקמח במים, או שתטמטם בשעורים ותעשה כלה גוף אחד; ואוכלין עראי מן העיסה, עד שתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים. והכסמין בחטים, ושבלת שועל והשיפון בשעורים.

ה. נתגלגלה בחטים ונטמטמה בשעורים האוכל ממנה קדם הפרשת חלה חייב מיתה, מפני שהיא טבל. לפיכך אם היתה העיסה חיבת בחלה מן התורה, האוכל ממנה לוקה ככל אוכל טבל; ואם היתה חיבת בחלה מדבריהם, מפין אותו מפת מרדות.

ו. עיסה שנדמעה עד שלא תתגלגל, פטורה; ומשנתגלגלה, חיבת. וכן המקדיש עיסתו או המפקיר אותה קדם שנתגלגל, ופדיה וזכה בה, ואחר כך גלגלה, או שהקדישה או הפקיר אותה אחר שנתגלגלה, ופדיה וזכה בה הרי זו חיבת בחלה.

ז. הקדישה קדם שנתגלגל, ונתגלגלה ביד ההקדש, ואחר כך פדיה פטורה: שבשעת חובתה, היתה פטורה.

ח. וכן נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה, ונתנה לו במתנה עד שלא גלגלה חיבת; ואם נתנה לו אחר שנתגלגלה, פטורה. גר שנתגיר והיתה לו עיסה נתגלגלה עד שלא נתגיר, פטורה; ומשנתגיר, חיבת. ואם ספק חיבת בחלה, לפי שהוא עוון מיתה; וזר שאכל חלת ספק זו וכיוצא בה, אין חיב עליה חמש.

ט. עיסה שנלד בה ספק טמאה קדם שנתגלגל יעשנה בטמאה, לפי שמתר לטמא חלין שבארץ ישראל; ותשרף חלתה. נלד לה אחר שנתגלגלה ספק טמאה, שודאה מטמא את החלין מן התורה וגמרנה בטהרה: שכל שודיו מטמא את החלין גזרו על ספקו בחלין הטבולים לחלה, שלא יטמאו אותן הואיל ונטבלו לחלה. ותהיה החלה הזאת תלויה, לא נאכלת ולא נשרפת.

י. לא יעשה אדם עיסתו בטמאה לכתחלה, אלא יזהר וישתדל; ויטהר הוא וכליו, כדי להפריש חלה בטהרה. היה בינו ובין המים יתר מארבעת מילין יעשנה בטמאה, ויפריש חלה טמאה.

יא. אין עושים חלת עם הארץ בטהרה, אבל עושים עיסת חלין בטהרה. פיצד: מגבל העיסה זה החבר, ומפריש ממנה כדי חלתה; ומניחה בכלי גללים או כלי אבנים או כלי אדמה, שאין מקבלין טמאה. וכשיבוא עם הארץ נוטל את שתיהן, את העיסה ואת החלה; ואומרים לו הזהר שמה תגע בחלה, שלא תחזור לטבלה. ומפני מה התירו לו זה, משום כדי חייו שלמגבל.

יב. אשת חבר, מרקדת ובוררת עם אשת עם הארץ; אבל משתטיל מים לעיסה לא תסיע אותה, מפני שהיא עושה עיסתה בטמאה. וכן הנחתום שהוא עושה בטמאה לא לשין ולא עורכין עמו, שאין מחזקין ידי עוברי עברה; אבל מוליכין עמו פת לפלטר.

יג. הלוקח מנחתום עם הארץ בסוריה, ואמר לו הפרשתי חלה אינו צריך להפריש חלה מספק: כשם שלא נחשדו כל ישראל בארץ על תרומה גדולה, כך לא נחשדו בסוריה על החלה. אבל הלוקח בחוצה לארץ מן הנחתום, צריך להפריש חלה מספק; אבל הלוקח מבעל הבית, ואין צריך לומר המתארח אצלו אינו צריך להפריש מספק.